

MEMORIE VAN TOELICHTING

I. ALGEMENE TOELICHTING

1. Samenvatting

Het volkenrecht kent een aantal regimes van voorrechten en immuniteiten, die bedoeld zijn om de autonome uitoefening van de functies van bepaalde categorieën van entiteiten (vreemde staten, internationale organisaties) of personen (diplomatiek en consulaire personeel, vreemde staatshoofden, regeringsleiders en ministers van buitenlandse zaken, officiële delegaties) te vrijwaren. Deze immuniteiten werden gecodificeerd in een aantal verdragen, waarvan het verdrag inzake het diplomatieke verkeer, opgemaakt in Wenen op 18 april 1961, wellicht het bekendste is.

Met Brussel als belangrijk diplomatiek centrum, spreekt het voor zich dat België gaststaat is voor vele internationale organisaties die in ons land hetzij hun hoofdzetel, hetzij een vertegenwoordiging hebben. België is gastheer voor een 100-tal internationale organisaties, waarvan de meeste in Brussel zijn gevestigd. In totaal gaat het om 47.000 personen met een bijzonder statuut, alle categorieën samen.

De Belgische rechtspraak aanvaardt niet dat internationale organisaties louter op basis van het internationale gewoonterecht voorrechten en immuniteiten genieten (Cass. 12 maart 2001, *Arabische Liga*). Dit betekent dat deze voorrechten en immuniteiten enkel worden toegekend als er een specifiek verdrag (zetelakkoord) over werd gesloten en als dat verdrag ook in werking is getreden, wat betekent dat alle bevoegde parlementen hun instemming moeten hebben betuigd. Het voorliggende ontwerp van instemmingsdecreet betreft zo'n protocol met het Engemaakt Octrooigerecht (Unified Patent Court in het Engels, UPC).

2. Situering

Het verdrag inzake het diplomatieke verkeer, opgemaakt in Wenen op 18 april 1961, vormt een belangrijke inspiratiebron voor de toekenning van voorrechten en immuniteiten aan organisaties met internationale rechtspersoonlijkheid en hun personeel. De beginselen uit dit verdrag worden op die organisaties analoog toegepast. Ons land houdt daarbij vast aan het algemene beginsel dat de voorrechten en immuniteiten die internationale organisaties en hun personeel genieten, functioneel dienen te zijn: slechts deze voorrechten en immuniteiten worden toegekend die noodzakelijk zijn voor de onafhankelijkheid en de goede werking van de organisatie, eventueel in afwijking van de bestaande regelgeving in België.

De volgende standaardregels inzake immuniteit en voorrechten voor internationale organisaties en hun personeel, werden bij intrafederale consensus aangenomen als richtsnoeren voor het Belgische zetelbeleid:

1. de officiële gebouwen, het archief en de briefwisseling van de organisatie en haar goederen en activa met betrekking tot de officiële werking genieten de volledige immuniteit van rechtsmacht en van fiscaliteit;
2. deze jurisdictionele immuniteit geldt ook voor het personeel met het diplomatieke statuut;
3. de andere personeelsleden beschikken over een functionele immuniteit van jurisdictie, dit wil zeggen dat zij geen procespartij kunnen zijn met betrekking tot de handelingen ooit gesteld in het kader van de uitoefening van hun functie;
4. het diplomatieke personeel geniet de ruime immuniteit op fiscaal gebied, zoals bepaald in het verdrag inzake het diplomatiek verkeer;
5. de ambtenaren van de organisaties zonder diplomatiek statuut zijn vrijgesteld van alle belastingen op het loon en de vergoedingen mits de organisatie een eigen belasting heft, alsook van de belasting op de toegevoegde waarde (btw) en de invoerrechten op huisraad en een wagen bij de eerste indiensttreding;
6. er is geen fiscale vrijstelling voor het in België aangeworven personeel.

Zetelakkoorden voorzien een aantal voorrechten en immuniteiten, die door alle overheden dienen te worden gerespecteerd. Aangezien ze ook een impact (kunnen) hebben op gemeenschaps- of gewestbevoegdheden, behoeven ze ook de instemming van deze overheden. De concreet toegepaste voorrechten en immuniteiten verschillen tussen de zetelakkoorden onderling, maar in den regel gaat het om de volgende aspecten:

- ze beperken de draagwijdte van normen inzake huiszoeking, die door de gemeenschappen en gewesten met toepassing van artikel 11 BWHI zouden worden aangenomen;
- ze beperken de toepassing van gewestelijke normen inzake onteigening (artikel 6^{quater} BWHI, zoals van toepassing sinds 1 juli 2014) en de mogelijkheid van de gemeenschappen en de gewesten om tot onteigening over te gaan (artikel 79 BWHI);

- ze hebben een impact op de gewestelijke normen inzake de tewerkstelling van buitenlandse arbeidskrachten (artikel 6, §1, IX, 3°, BHWI, zoals van toepassing sinds 1 juli 2014) of de toepassing door de gewesten van de federale normen betreffende de arbeidskaart afgeleverd in het kader van de specifieke verblijfssituatie van de betrokken personen (artikel 6, §1, IX, 4°, BHWI, zoals van toepassing vanaf 1 juli 2014);
- eventuele fiscale voorrechten zijn doorgaans ruim gesteld, zodat zij ook betrekking hebben op gewestelijke belastingen als vermeld in artikel 3 Bijzondere Financieringswet (bijv. onroerende voorheffing, registratierechten);
- het is bovendien geenszins uitgesloten dat directe belastingen, ingesteld door de gemeenschappen of gewesten op grond van artikel 170, §2, eerste lid, Gw., van toepassing zouden zijn op internationale organisaties (bijv. bepaalde wegensheffingen);
- eventuele voorrechten waardoor personeelsleden niet onder de Belgische sociale zekerheid vallen hebben een impact op het toepassingsgebied van de regelgeving van de Vlaamse Gemeenschap inzake de zorgverzekering (artikel 5, §1, II, 2°, BWHI) of de gezinsbijslagen (artikel 5, §1, IV, BWHI, zoals van toepassing sinds 1 juli 2014).

3. Inhoud

De overeenkomst van 19 februari 2013 richt het Eengemaakt Octrooigerecht (Unified Patent Court in het Engels, UPC) op. Het UPC is een internationale rechtbank met eigen rechtspersoonlijkheid. Dit gerecht is bevoegd inzake geschillen betreffende de geldigheid van en inbreuk op zowel de klassieke Europese octrooien als de Europese octrooien met eenheidswerking.

Het UPC bestaat uit een gerecht van eerste aanleg, een hof van beroep en een griffie. Het gerecht van eerste aanleg bestaat uit een centrale afdeling met zetel in Parijs en afdelingen in Londen en München. Elke lidstaat kan, op zijn verzoek, een lokale afdeling laten oprichten. Twee of meer lidstaten samen kunnen een regionale afdeling laten oprichten. Het hof van beroep heeft geen regionale of lokale afdelingen. De panels van het UPC zijn multinationalaal samengesteld. De rechters maken deel uit van een Europese pool van rechters.

De overeenkomst van 2013 heeft een efficiëntere procesvoering in Europa als doel. Hoewel de tekst werd ondertekend door de lidstaten van de Europese Unie, is de Europese Unie zelf geen partij bij de overeenkomst. België heeft op 6 juni 2014 deze overeenkomst geratificeerd.

Het protocol betreffende de voorrechten en immuniteiten van de Europese Unie is van toepassing op de rechters van het Gerecht (UPC) conform het statuut van het UPC.

Voor de uitoefening van haar functies moet het UPC ook kunnen genieten van de nodige voorrechten en immuniteiten. Een gemeenschappelijke aanpak van deze voorrechten en immuniteiten in de verdragsluitende lidstaten is daarbij belangrijk. Het voorliggende protocol moet bijdragen tot een dergelijke gemeenschappelijke aanpak.

Elke verdragsluitende partij kan bovendien – naast het voorliggende protocol - nog bijkomende bilaterale zetelakkoorden sluiten met het UPC voor die afdelingen die op haar grondgebied gevestigd zijn.

4. Procedureverloop

4.1. Gemengd karakter en ondertekening

In zijn vergadering van 3 december 2015 legde de Werkgroep Gemengde Verdragen (WGV), adviesorgaan van de Interministeriële Conferentie voor het Buitenlands Beleid (ICBB) het gemengde karakter van het voorliggende protocol vast. Zowel de federale overheid als de gewesten en de gemeenschappen zijn bevoegd verklaard. Overeenkomstig de beslissing van de ICBB van 9 juli 2008 worden de leden van de ICBB geacht met de in de WGV bereikte consensus in te stemmen, behoudens bezwaar binnen de 30 dagen na de notificatie van het verslag van de WGV. In een brief d.d. 2 mei 2016 deelde de voorzitter van de ICBB mee dat geen enkel bezwaar werd geformuleerd. De ICBB heeft de in de WGV bereikte consensus dus stilzwijgend bekrachtigd en deze intrafederale consensus bijgevolg uitvoerbaar gemaakt.

Het verdrag werd ondertekend volgens formule 2 van de ICBB. Dit betekent één handtekening door een federale, gewest- of gemeenschapsminister, of een andere gemachtigde, met volmachten van alle betrokken overheden en in naam van alle betrokken overheden, met de vermelding in de verdragstekst van de deelstaten in de aanhef en boven de handtekening. Dit houdt in dat de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest als partij worden vermeld zowel in de aanhef als bij de ondertekende partijen.

De ondertekening vond plaats op 29 juni 2016 in de marge van de vergadering van Permanent Vertegenwoordigers van de lidstaten bij de Europese Unie (COREPER).

4.2. Advies Raad van State, afdeling Wetgeving

De Raad van State, afdeling Wetgeving, bracht advies uit op 26 maart 2018 met kenmerk 63.005/VR.

Artikel 9

In artikel 9 van het Protocol worden de voorrechten en de immuniteiten van de rechters en de griffier van het UPC geregeld en in artikel 10 van het Protocol de voorrechten en de immuniteiten van de personeelsleden van het Gerecht.

De Raad merkt op dat de toegekende voorrechten en immuniteiten bij beide artikelen inhoudelijk grotendeels gelijklopen, maar dat er op twee punten verschillen zijn wat betreft de toegekende voorrechten.

Het verdient aanbeveling om in de memorie van toelichting in te gaan op de verantwoording voor dit onderscheid.

De toelichting bij de artikelen in deze memorie van toelichting werd in die zin aangepast.

Artikel 13

Artikel 13(2) bepaalt dat een staat die partij is het recht heeft – maar niet de verplichting – de immuniteit van zijn vertegenwoordigers in het administratief comité en in het begrotingscomité op te heffen, indien hij van oordeel is dat deze immuniteit de normale loop van het recht zou belemmeren en zulks mogelijk is zonder de belangen van het Gerecht te schaden, terwijl het presidium in dezelfde situatie deze verplichting wel heeft.

De Vlaamse Regering antwoordt dat dit onderscheid geen voorwerp van enige bijzondere debatten was. Er mag worden aangenomen dat de overeenkomstsluitende lidstaten over een discretionaire marge moeten kunnen beschikken om te bepalen of het opportuun is om de immuniteit van hun vertegenwoordigers op te heffen. Aangezien de tekst van het Protocol werd goedgekeurd, is het niet meer mogelijk om een bepaald aspect in de tekst te wijzigen.

Artikel 19

De Raad merkt op dat overeenkomstig artikel 19 van het Protocol een staat die partij is bij de Overeenkomst van 19 februari 2013 „betreffende een eengemaakt octrooigerecht“, de depositaris er te allen tijde van in kennis kan stellen dat hij het Protocol voorlopig toepast.

België heeft geen verklaring van voorlopige toepassing ingediend bij toepassing van artikel 19. De opportuniteit van deze verklaring zal, afhankelijk van het inwerkingtredingsschema van de UPC-Overeenkomst en rekening houdend met de stand van de ratificatieprocedures van het Protocol, door de federale staat en de gefedereerde entiteiten worden beoordeeld.

De Raad van State wenst eraan te herinneren dat met het afleggen van een verklaring van voorlopige toepassing enerzijds dreigt te worden vooruitgelopen op de instemming van de betrokken parlementen en anderzijds praktische en juridische moeilijkheden dreigen te ontstaan. Hij raadt dan ook aan om de immuniteiten principieel uit te sluiten van een eventuele voorlopige toepassing.

De Vlaamse Regering neemt akte van deze opmerking.

Nederlandse vertaling

De Raad van State is van mening dat de Nederlandse vertaling van het Protocol nog bijkomend nazicht vraagt, en waar nodig dient te worden aangepast.

De Raad van State maakte dezelfde opmerking in zijn (federaal) advies van 23 april 2018 met kenmerk 63.229/4 over het ontwerp van instemmingswet. De Federale Overheidsdienst (FOD) Buitenlandse Zaken en de FOD Economie hebben de Nederlandse vertaling doorgenomen. Artikel 3 van de Nederlandse vertaling werd aangepast.

De bijgevoegde Nederlandse vertaling werd tevens gepubliceerd in het Nederlandse Tractatenblad.

Het opschrift en artikel 2 van het ontwerp van decreet

Tot slot merkt de Raad op dat in het opschrift en in artikel 2 van het voorontwerp, telkens "Protocol inzake voorrechten en immuniteiten van het Eengemaakt Octrooigerecht" in plaats van "protocol betreffende de voorrechten en immuniteiten van een eengemaakt octrooigerecht" dient te worden genoteerd.

Het ontwerp van decreet werd in die zin gewijzigd.

II. TOELICHTING BIJ DE ARTIKELEN

Artikel 1 geeft enkele definities weer.

Artikel 2 bevat de algemene bepalingen. Op het grondgebied van elke overeenkomstsluitende staat geniet het UPC voorrechten en immuniteiten die nodig zijn voor de uitvoering van zijn officiële werkzaamheden.

Het archief en de gebouwen van het UPC zijn onschendbaar (artikelen 3 en 4).

Het octrooigerecht en zijn bezittingen, activa en fondsen genieten immuniteit van rechtsmacht en tenuitvoerlegging, met enkele uitzonderingen. De bezittingen, activa en fondsen die worden gebruikt voor de uitoefening van de officiële werkzaamheden van het UPC, kunnen niet het voorwerp uitmaken van opvoering, verbeurdverklaring, inbewaringstelling of een andere vorm van beslaglegging of dwang (artikel 5).

Artikel 6 betreft de immuniteit van de vertegenwoordigers van de overeenkomstsluitende partijen wanneer zij in functie zijn en vergaderingen van het UPC bijwonen. Dit artikel verplicht de overeenkomstsluitende partijen echter niet voorrechten en immuniteiten toe te kennen aan eigen onderdanen of vaste ingezetenen.

Artikel 7 bepaalt dat het octrooigerecht, zijn bezittingen en activa bestemd voor officieel gebruik, zijn vrijgesteld van directe belastingen. Het octrooigerecht is niet vrijgesteld van belastingen, heffingen en rechten die alleen de vergoeding van openbare diensten betreffen.

De partijen verlenen het UPC de vrijheid van valutabeperkingen nodig voor de uitoefening van zijn officiële werkzaamheden (artikel 8).

Artikel 9 betreft de voorrechten en immuniteiten van de rechters en griffiers. Dit artikel verwijst naar artikel 8 van het statuut van een eengemaakt octrooigerecht dat stelt het Protocol betreffende de voorrechten en immuniteiten van de Europese Unie van toepassing is op de rechters. Artikel 8 van het statuut zal ook van toepassing zijn op de griffiers. Ze genieten vrijstelling van belastingen op salarissen, emolumenten en vergoedingen. De rechters en griffiers die onderworpen zijn aan het sociale zekerheidstelsel van het UPC worden vrijgesteld van alle verplichte bijdragen aan het nationale stelsel van sociale zekerheid. De voorrechten en immuniteiten van de staf wordt in artikel 10 vastgelegd.

Voor rechters en personeelsleden van het UPC geldt dezelfde regeling van vrijstelling van belastingheffing voor zover deze personen:

- vrijgesteld zijn van nationale belastingheffing over de salarissen, lonen en emolumenten, die aan hen door het UPC werden betaald gegeven het feit dat een interne belasting zal worden vastgesteld door het administratief comité van het Eengemaakt Octrooigerecht;
- niet vrijgesteld zijn van nationale belastingheffing op de pensioenen.

Het verschil in formulering tussen de inleiding van artikel 9 en die van artikel 10 is gelegen in het feit dat de statuten van het Eengemaakt Octrooigerecht in hun artikel 8(4) bepalen dat het Protocol betreffende de voorrechten en immuniteiten van de Europese Unie toepasselijk is op de rechters van het eengemaakt octrooigerecht. In het voornoemd artikel 8(4) wordt het personeel van het UPC niet uitdrukkelijk vermeld. De overeenkomstsluitende staten hadden dus meer vrijheid wat betreft de regeling met betrekking tot het administratief personeel, bedoeld in artikel 10(3), die overigens een algemeen voorziene bepaling is in het kader van het protocol.

Het UPC is gerechtigd om zijn embleem en vlag weer te geven op zijn gebouwen, voertuigen die worden gebruikt voor officiële doeleinden en op zijn website en documenten (artikel 11).

Onverminderd hun voorrechten en immuniteiten is het de plicht van alle personen die van voorrechten en immuniteiten genieten, de wetten en voorschriften van de overeenkomstsluitende staat op wiens grondgebied zij opereren, te respecteren. Het UPC werkt samen met de bevoegde autoriteiten om de goede rechtsbedeling te vergemakkelijken en misbruiken te vermijden (artikel 12).

Artikel 13 stelt dat de voorrechten en immuniteiten niet tot persoonlijk voordeel worden toegekend. De voorzitter van het UPC moet de immuniteiten opheffen indien zij een belemmering vormen voor de rechtsbedeling.

De overeenkomstsluitende staat neemt alle noodzakelijke stappen om de aankomst in, het vertrek uit en het verblijf op zijn grondgebied te vergemakkelijken voor alle personen die officiële taken voor het UPC uitvoeren en voor de personen die opgeroepen worden door het UPC (artikel 14).

De griffier deelt binnen één maand na de datum van inwerkingtreding van dit Protocol aan alle overeenkomstsluitende staten de namen van de rechters, de griffier en het personeel mee waarop dit Protocol van toepassing is (artikel 15).

Artikel 16 beschrijft de geschillenregeling. Artikel 17 betreft de ondertekening, ratificatie, aanvaarding, goedkeuring of toetreding en het neerleggen van de akten.

Overeenkomstig artikel 18 treedt het protocol in werking 30 dagen na de datum waarop de laatste van de vier lidstaten – Frankrijk, Duitsland, Luxemburg en het Verenigd Koninkrijk – de akte van bekrachtiging, aanvaarding, goedkeuring of toetreding heeft neergelegd.

Elke overeenkomstsluitende staat kan op elk moment de depositaris in kennis stellen dat het dit Protocol voorlopig zal toepassen (artikel 19).

Het protocol werd opgesteld in het Engels, het Frans en het Duits.

Brussel,

De minister-president van de Vlaamse Regering,
Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,

Geert BOURGEOIS